

Bir “İktidar Anarşisi” Olarak *Woke* Endüstrisi

On beş yıl önceye kadar entelektüel görünmek isteyen kimileri, logosu görünecek şekilde bir gazeteyi koltuk altlarına alır ya da masalarına koyardı.

Gazetenin ismini vermeyeceğim ama yaşı yetenlerin gözünde canlandığına eminim...

Eleştirelliğin ve demokratikleşmenin üzerinde kendi sorgulanamaz resmî tarihini dayatmak isteyenlerin mekânıydı aynı zamanda bu gazete... Bu açıdan demokratik itaatkârlığın göstergesine dönüşmüştü.

Fakat gösterenin (logonun) işaret ettiği gösterilenin (alternatif resmî tarih vs.) zeminsizliği, salt yıkımdan ibaret olduğu açığa çıkınca ortada gösterge de kalmadı.

Ama asıl mesele gazete değil, bir gazete logosuyla entelektüel, farkındalık pozları kesebilmenin, ahlak gösterisi yapabilmenin kendisi...

Malumunuz, gösteri, bir “nedene” ihtiyaç duymaz, zeminsizdir. Fakat günümüz siyasal gösterisi, politik doğruculuk ve woke kültürü gibi, bütünüyle zeminsizliği sayesinde var olabiliyor. Bu gösterinin profilleri tıpkı havada yürüdüğünü fark etmeyen çizgi film karakterleri gibidirler. Zeminsizliğini fark ettiği an düşecek ya da tepetaklak yuvarlanacaktır.

Bu düşüşü engellemek için çağdaş politik gösteri, daimî bir ayartma üzerinden işler. Hem kendisini hem de muhataplarını bu ayartmanın sınırsızca genişleyen çemberine alır. Örneğin her şeyi, her sözcüğü politik kılarak ortada politika bırakmaz. Ortaklıklarımızı teşkil eden kavramları heba ederek ezip geçtiği toplumsallığın hayaletiyle kavga eder.

Woke Kültürünün Parametreleri

Woke kültürü edilgin, nihilist bir gösteridir.

Bu gösterinin makul bir paydaşı olabilmeniz ise doğrudan “kim olduğunuzla” ilgilidir. Woke yani “uyanık” olabilmenizi belirleyen kriter söylediğiniz şeyden ziyade “kim” olduğunuzdur. Böylece woke, söylem ile kimlik arasındaki bağı koparır. Woke kültürünün kabul edilebilir kimliklerinden birine sahip olduğunuz sürece dilediğinizce saçmalayabilirsiniz. Çünkü aslolan kim olduğunuzdur, söyledikleriniz değil.

Bakarsanız, çoğunluğu teşkil eden, dolayısıyla da toplumsal ve politik istikrarı sağlayan temel ayrımları yok saymalarının nedeni de budur.

Woke kültürünün ayartıcılığı “kim olduğunuzu” öncelik kılmasıyla işler. Çünkü tutarlı bir söylem ve onun gerektirdiği düşünsel zemini talep etmediği için kolaylıkla bir kimlik edinebilir, farkındalık pozları kesebilirsiniz. Bu pozları keserken doğasında var

olan zeminsizlik gereği sadece itham etmekle yetindiğiniz için her yerde haklı çıkabilirsiniz.

Edilginliği de burada görmek mümkün...

Zeminsiz, dayanacak bir düşünsel temeli olmadığı için woke kültürü kurbanlaştırmayı diline pelesenk eder. Baktığı her yerde kurban, iliklerine kadar ayırmadığı bedende mutlak tahakküm görür. Nüfuz edemediği her yerde kötülük gören bu akım, kötülüğün kendisine dönüşüp dönüşmediğine dair özeleştirel kapasiteden yoksundur.

Onun nihilizmi ise Jean Baudrillard'ın işaret ettiği şeffaf nihilizmdir.

Şeffaf nihilizm, edilgin bir aldırma bulutu gibidir. Politikayı, her şeyi politik kılarak tüketir. Her şeyi cinselliğin hükmünde ele alarak cinselliği bitirir.

Bu şeffaf nihilizm, bu açıdan aşırı görünürlükten mustarıptır. Pornografik bir şemayı, bakışını bulaştırdığı her şeye dayatır.

Bu haliyle her olguyu, her ayrımı, her istikrar ögesini yüzeysel bir yersiz-yurtsuzlaştırmaya tabi kılar. Yüzeyseldir çünkü aşırı görünürlükte fail ve bağlam kaybolup gider.

Türkiye’de Woke Kültürü

Woke kültürünün politik ve toplumsal bir duyarlılık olarak edilgin nihilizme dayanması onu barışçıl kılmaz. Onun edilginliği, alttan alta mevcut çatışmaları ve şiddeti dayatacak hatta onları kullanacak niteliktedir.

Türkiye’de bu kültürün tüccarı da tüketicisi de mevcut...

Türk yerine “Türkiyeli” söylemindeki ısrarları tepki aldığında kendi tutarsızlıklarını sorun etmeyen ilericilerimiz mevcuttur. Alman edebiyatı vardır ama konu Türk edebiyatına gelince, “her Türkçe yazan Türk değil ki”ye döner, her Almanca yazanın kökeninin Alman olduğundan emindirler.

Woke kültürünün yerli *pantheonunun* anlama konusundaki isteksizliğini bildiğim için asıl meselenin tutarsızlık olduğunu tekrar not etmem gerekiyor.

Woke kültürünün zeminsizliğini dile getirdiğinizde muhafazakâr olmakla bile itham edilebilirsiniz.

Woke entelektüelleri Türkiye’yi toptan eleştirmeyi maharet sayar. Ortaya koydukları yıkıcılığı, kurban söylemi ya da aşığılayıcı ifadelerle “estetize” ederler.

Şunu da not etmek gerek: Türkiye’de woke kültürünün kullanışlılığı daha barizdir. Bakarsanız, Altılı Masa gibi siyasal bir garabet döneminde “Alevî”, “Sünnî” videolarının aldığı etkileşim, daha da ötesi, bunlardan medet ummak bu kullanışlılığın

yakın zamanlı örneklerindedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bana göre, woke kültürünün yerel siyasal ve toplumsal kültüre onulmazca yabancılığının bir sorun teşkil etmemesidir.

Woke Endüstrisi ve Demokrasi Yorgunluğu

David van Reybrouck, Batılı toplumların “demokrasi yorgunluğundan” mustarip olduğunu işaret ediyordu. Ona göre, Türkiye’de pek görülmeyen ama emarelerine rastlanan, Avrupa’da ise bir olguya dönüşen seçime katılımın düşüklüğü bu durumun bir göstergesi... Bunun yanında, yetersiz hükümetler, kamuya olan güvenin azalması ve bunlardan oluşan siyasal felç de demokrasi yorgunluğunun belirtileri arasında yer alıyor.

Bütün bunların yanında, Arjun Appadurai’nin de not ettiği gibi, sosyal medyada toplumun belirli kesimlerini kolaylıkla hareket geçirme, her fikre ve her yaklaşıma bir müttefik bulup taraftar kazanma algısı da bu yorgunluğu tetikleyen bir diğer unsur...

Artık kanaatler sorgulanmak yerine taraftar bularak kendi reklamlarını yapabileme peşinde...

Bana kalırsa, Türkiye’de tanık olunan Woke entelektüellerini çekilmez kılan da bu... Demokrasiyi arzuladıklarını söyleyenlerin kendi sığ kanaatlerine taraftar bulmak dışında pek bir şey yapmadığını söylemek gerekiyor.

Woke fetişizmi ise bu yorgunluğu, arkasındaki sermaye ve medya desteğiyle birlikte, daha da arttıracak bir tehlikeyi taşıyor.

Öte yandan, woke kültürü adlandırmasında da bir hata var, bana göre. Woke, Theodor W. Adorno’nun kültür endüstrisi olarak işaret ettiği fetişist bir çerçeve, bir ayartma olarak ele alınmalıdır.

Adorno’ya göre kültür endüstrisi, kitle kültüründen farklı olarak, müşterilerini “kasten ve tepeden bütünleştirme” hevesindedir. Adorno “endüstri” sözcüğünü belirli konuların standartize edilmesi, yaygınlaştırılması ve rasyonalize edilmesi bağlamında kullanır.

Woke, söylemsel ayartıcılığı ve yaygınlığıyla tam da böylesi bir endüstriyel rasyonalizasyon işlemidir.

Demokrasi yorgunluğunun göstergelerinden olan “taraftar bulma” pratiği ile düşünüldüğünde bu rasyonalizasyon, dilinden düşürmediği demokrasiyi, onu ayakta tutacak bir tözden, omurgadan mahrum bıraktığı gibi, kamusalığın ve cumhuriyetçi erdemlerin ölümünü de çağırmaktadır.

Dolayısıyla woke endüstrisini, çağımızdaki bir iktidar pratiği olarak görmek mümkün... Pier Paolo Pasolini’nin *Salò*’sunda geçen şu cümleyi hatırlayacak şekilde elbette: “Gerçek anarşi, iktidarın anarşisidir.”

Özgürlüğü arzulayanların, belirli iktidarların nesnesine dönüşüp dönüşmediklerini sorgulamaları bu açıdan elzemdir.

Adem Yılmaz, "Bir "İktidar Anarşisi" Olarak Woke Endüstrisi"
<https://www.fikirtepedi.com/deneme/bir-iktidar-anarsisi-olarak-woke-endustrisi/> (Yayın Tarihi:
29 Temmuz 2024).